

Idéburna organisationer: "Enorma försämringar för långtidsarbetslösa"

Att Arbetsförmedlingen i höst ska prioritera privata företag i satsningar på långtidsarbetslösa väcker inte bara oro utan också ilska bland ideella organisationer.

– För människor som redan är hårt ansatta betyder det enorma försämringar, säger Nilla Helgesson, vd på den idéburna organisationen Skyddsvärnet.

Under sommaren har flera idéburna organisationer protesterat mot Arbetsförmedlingens nya regler, som införs den 1 oktober.

Det handlar om att dagens fungerande system för arbetsträning och förstärkt arbetsträning försvinner och att långtidsarbetslösa därför riskerar att bli utan hjälp menar bland andra **Nilla Helgesson**, vd på den idéburna organisationen Skyddsvärnet.

– Människorna i den här gruppen har ofta fler problem än att de har varit arbetslösa i över två år. Svårigheterna är komplexa. Vissa har aldrig haft ett arbete och behöver lära sig vad det innebär, säger hon.

Genom upphandling ska Arbetsförmedlingen, i det avtal som kallas "[Rusta och matcha](#)", ge förtur till vinstdrivande företag framför de ideella organisationer som tidigare fått uppdragen genom anvisningar. Detta trots att organisationerna kan erbjuda arbetsträning och förstärkt arbetsträning, anpassad för dem som stått länge utanför den ordinarie arbetsmarknaden.

Enligt Arbetsförmedlingen – som för övrigt måste spara hundratal miljoner med start redan i år – har en juridisk omprövning och "omfattande analyser" visat att det måste ske

en förändring. Insatserna, som alltså handlar om att pröva sin arbetsförmåga på en arbetsplats, måste upphandlas och konkurrensutsättas – sådana är helt enkelt reglerna.

– De exakta konsekvenserna är inte klarlagda och situationen är inte heller svartvit, säger **Emil Johansson**, enhetschef på Arbetsförmedlingen, som tillägger att de ideella organisationernas insatser ska finnas kvar.

– Men, fortsätter Emil Johansson, vi kan ju konstatera att förändringarna, eller snarare förtydligandena i våra arbetssätt, innebär en viss påverkan på den idéburna sektorn och jag har full förståelse att detta väcker oro.

Otydligheten i vad detta egentligen betyder upprör och de idéburna organisationerna vill att Arbetsförmedlingen berättar, eller snarare erkänner, vilka följder förändringen får.

– Visst behövs det nya insatser och åtgärder för att bryta långtidsarbetslösheten, säger Nilla Helgesson på Skyddsvärnet. Men att dra i gång en genomgående förändring redan den 1 oktober, utan att ha gjort en riskanalys och inte heller pratat med de idéburna aktörerna är inte rätt väg att gå.

De sociala företagen har länge efterfrågat mer statistik från Arbetsförmedlingen kring den här målgruppen och insatserna.

– Det finns ingen sådan hos Arbetsförmedlingen. Vi själva följer upp de som är hos oss och många sociala företag har 30-60 procent som går till studier eller arbete, mycket högre siffror än Arbetsförmedlingen själva, säger Nilla Helgesson.

I insatserna ingår dock inget uppdrag från Arbetsförmedlingen om att personer i arbetsträning ska gå vidare och matchas berättar hon.

– Vi kan till och med bli tillsagda att vi inte får arbeta med detta. Dessa insatser ska ge en stegförflyttning men Arbetsförmedlingen mäter inte det och vi aktörer gör olika. Skyddsvärnet har mätt genom GA-metoden, grundläggande anställningsbarhet.

Arbetsförmedlingens statistik för juli visade att 137 652 av de inskrivna arbetslösa har varit utan arbete i tolv månader eller mer, jämfört med 160 156 under samma månad 2022.

Exakt hur många som varit utan jobb i över två år är av olika skäl svårt att säga exakt, men enligt Skyddsvärnet kan det handla om mellan 20 000 – 30 000. En stor del av de långtidsarbetslösa, så många som upp till 14 procent, saknar dessutom insatser.

– Att komma i gång med arbetsträning och börja få kontroll över sin situation handlar om en lång process, säger Nilla Helgesson.

För henne är det självklart att idéburna organisationer är särskilt lämpade att arbeta med människor som behöver flera, långsiktiga insatser för att få en försörjning.

Skyddsvärnets arbetsträning går ut på att steg för steg hitta en väg till ett arbete utifrån förmåga, genom sysselsättning i organisationens secondhandbutiker. Ungefär 85 personer arbetstränar varje månad i verksamheten.

Stockholms stadsmission har många fler – 800 personer i arbetsträning i sin second hand- verksamhet och hos Matmissionen under ett år, totalt i alla stadsmissioner över landet arbetstränar ungefär 2 000 personer.

Finns det någon egen bärkraft i second handverksamheten eller kommer den att helt försvinna om de här rutinerna slår igenom?

– [Stockholms stadsmission har sagt att de drabbas oerhört hårt](#) om de saknar personer som kan packa upp varor, stå i kassa, sortera och prismärka. Det kan alltså bli svårt för dem att driva verksamheten. Vi på Skyddsvärnet har redan tidigt sett att Arbetsförmedlingen inte går att lita på som en samverkanspart så vi har hittat andra vägar att samarbeta internt till exempel genom att stödboenden och [halvvägshus](#) erbjuder arbetsträning som en del i placeringen.

Skyddsvärnet är en av medlemmarna inom *Famna, riksorganisationen för idéburen välfärd i Sverige*, som tillsammans med flera andra berörda, framfört hård kritik mot Arbetsförmedlingens nya rutiner. För att möta "den akuta situationen" har de kommit med flera förslag:

- Dagens system med anvisningar till den ideella sektorn

måste vara kvar, till dess att det nya systemet fungerar i hela landet.

- Arbetsförmedlingen ska reservera kontrakt för idéburna organisationer, för att kunna utnyttja deras kunnande och potential.
- Nya upphandlade tjänster ska utvecklas i nära samarbete med de idéburna organisationerna.

I början på sommaren blev några paraplyorganisationer med kort varsel kallade till ett digitalt möte där de fick information om förändringen.

– Vi fick lova att inte säga något förrän efter den kommande helgen eftersom personalen på Arbetsförmedlingen ännu inte visste om det här. Det sägs från Arbetsförmedlingen att det gjorts riskanalyser, vi har efterfrågat den men inte fått något. Inget har diskuterats med oss i förväg trots att det så sent som förra året skapades ett samarbetsorgan mellan Arbetsförmedlingen och civilsamhället, säger Nilla Helgesson.

Enligt Emil Johansson på Arbetsförmedlingen är den ideella sektorn även i fortsättningen en del av myndighetens "verktygslåda" och det finns behov av att upprätthålla kontakten med de ideella organisationerna:

– Vi kan konstatera att vi behöver utveckla vår dialog och samspelet med den idéburna sektorn. Det är någonting vi arbetar med för att involvera deras perspektiv.

Enligt Arbetsförmedlingens prognos, som presenterades i juni, väntas arbetslösheten börja öka under andra halvan av 2023, efter att ha varit på den lägsta nivån sedan mars 2009. De som redan står långt ifrån arbetsmarknaden får ännu svårare under en lågkonjunktur.

Text: Maja Aase

Bild: Anna Fredriksson